

VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV, STÍŽNOSTI, PETICE

ALŽBETA KRÁLOVÁ, 16. 12. 2016

KONTROLA VYKONÁVÁNA VEŘEJNÝM OCHRÁNCEM PRÁV

VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV

- „ochránce“, „ombudsman“ (ze švédského „ombud“ – zástupce, zmocněnec, mluvčí jiných)
- vznik v 18. století ve Švédsku
- rozvoj instituce ve 20. století, zejména po 2. světové válce
- Česká republika:
 - zákon č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv
 - model parlamentního všeobecného ombudsmana působícího centrálně
 - „Veřejný ochránce práv (dále jen "ochránce") působí k ochraně osob před jednáním úřadů a dalších institucí uvedených v tomto zákoně, pokud je v rozporu s právem, neodpovídá principům demokratického právního státu a dobré správy, jakož i před jejich nečinností, a tím přispívá k ochraně základních práv a svobod.“ (§ 1 odst. 1 ZoVOP)

VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV

- kontrolní institut, který působí zvenčí a zaměřuje se jednak na rozpor s právem, jednak na rozpor s principy dobré správy
- možnost řešit problémy neformálně, rychle, levně
- má iniciační charakter (signalizuje potřebu zjednat nápravu, a to vlastním návazným postupem veřejné správy)
- zpravidla přichází v úvahu až v návaznosti na využití možností nápravy v samotné veřejné správě
- jedná na základě podnětů i z vlastní iniciativy

PŮSOBNOST

ANO §1/2

- ministerstva a jiné správní úřady s působností pro celé území státu, správní úřady jim podléhající
- Česká národní banka, pokud působí jako správní úřad,
- Rada pro rozhlasové a televizní vysílání
- orgány územních samosprávných celků při výkonu státní správy
- není-li dále stanoveno jinak Policie České republiky, Armáda České republiky, Hradní stráž, Vězeňská služba České republiky
- zařízení, v nichž se vykonává vazba, trest odnětí svobody, ochranná nebo ústavní výchova, ochranné léčení, zabezpečovací detence
- veřejná zdravotní pojišťovny

NE §1/7

- parlament
- prezident republiky
- Vláda
- Nejvyšší kontrolní úřad
- zpravodajské služby České republiky
- orgány činné v trestním řízení
- státní zastupitelství
- soudy, s výjimkou orgánů správy státního zastupitelství a státní správy soudů

PŮSOBNOST

- systematické návštěvy míst, kde se nacházejí nebo mohou nacházet osoby omezené na svobodě veřejnou mocí nebo v důsledku závislosti na poskytované péči, s cílem posílit ochranu těchto osob před mučením, krutým, nelidským, ponižujícím zacházením nebo trestáním a jiným špatným zacházením (zákon č. 381/2005 Sb.)
- působnost ve věcech práva na rovné zacházení a ochrany před diskriminací (zákon č. 198/2005 Sb.)
- sledování zajištění cizinců a výkonu správního vyhoštění, předání nebo průvozu zajištěných cizinců a trestu vyhoštění cizinců, kteří byli vzati do vyhošťovací vazby nebo kteří vykonávají trest odnětí svobody (zákon č. 427/2010 Sb.)

ZVLÁŠTNÍ OPŘÁVNĚNÍ

- **návrh na vydání, změnu nebo zrušení právního či vnitřního předpisu**
 - ochránce je oprávněn doporučit vydání, změnu nebo zrušení právního nebo vnitřního předpisu. Doporučení podává úřadu, jehož působnosti se týká, a jde-li o nařízení nebo usnesení vlády nebo zákon, vládě.
- **ochránce jako účastník řízení u ústavního soudu**
 - možnost podat návrh na zrušení jiného právního předpisu nebo jeho jednotlivých ustanovení (v roce 2015 2x)
 - možnost účastnit se řízení o zrušení právního předpisu
 - § 64 odst. 2 písm. f) a ustanovení § 69 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu
- **žaloba k ochraně veřejného zájmu**
 - § 66 odst. 3 s. ř. s.
 - veřejný ochránce práv může před soudem napadnout pravomocné rozhodnutí správního orgánu, a to až do tří let od právní moci rozhodnutí
- **ochránce jako kárný žalobce**
 - ochránce je oprávněn podat návrh na zahájení řízení podle zákona o řízení ve věcech soudců a státních zástupců a zúčastnit se tohoto řízení

S čím ochránce může pomoci a s čím ne

Může pomoci:

- ≡ Když nesouhlasíte s rozhodnutím nebo postupem úřadu
- ≡ Když je úřad nečinný – tj. nevydal rozhodnutí ve stanovené lhůtě, nezahájil řízení apod.
- ≡ Když si myslíte, že jste měl být účastníkem řízení, ale nepřizvali vás k němu
- ≡ Když se domníváte, že se úřad nebo úředník k vám chová arogantně nebo nevhodně

Události, kterých se stížnost týká, by neměly být starší než 1 rok.

Nemůže pomoci:

- ≡ S rozhodováním samosprávy obcí a měst (např. při přidělování obecních bytů, nakládání s majetkem obce, schvalování územních plánů apod.)
- ≡ S rozhodovací činností soudů
- ≡ S exekucí
- ≡ S občanskoprávními věcmi (např. spory se sousedy, půjčky, kupní smlouvy, splácení dluhů aj.)
- ≡ S pracovněprávními věcmi (uzavírání či ukončování pracovního poměru apod.)
- ≡ S trestněprávními věcmi (např. pokud nesouhlasíte s uloženým trestem, zahájením/nezahájením trestního řízení či průběhem vyšetřování apod.)
- ≡ Jestliže máte výhrady vůči nějakému zákonu

VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV

- volen Poslaneckou sněmovnou na funkční období 6 let (může být zvolen na dvě bezprostředně po sobě jdoucí volební období) z kandidátů, z nichž po dvou navrhuje prezident republiky a Senát
- každý, kdo je volitelný do Senátu (každý občan České republiky, který má právo volit a dosáhl věku 40 let)
- vykonává funkci nezávisle a nestranně
- za výkon funkce odpovídá Poslanecké sněmovně (každoročně předkládá závěrečnou správu)
- funkce ochránce je veřejnou funkcí

VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV

Anna Šabatová
od 2014

Pavel Varvařovský
2010–2013

Foto: LN - Hynek Glos

Otakar Motejl
2000–2010

ZÁSTUPCE VEŘEJNÉHO OCHRÁNCE PRÁV

- zástupce ochránce zastupuje ochránce v plném rozsahu v době jeho nepřítomnosti. Ochránce ho může pověřit výkonem části své působnosti.
- pro volbu, pozbytí funkce, odvolání z funkce a právní postavení zástupce ochránce platí ustanovení tohoto zákona o ochránci obdobně, pokud tento zákon nestanoví jinak.
- JUDr. Stanislav Křeček (od 2013)

VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV – SÍDLO (BRNO)

zdroj:

ČINNOST OCHRÁNCE

- na základě podnětu fyzické nebo právnické osoby jemu adresovanému
- na základě podnětu adresovaného poslanci nebo senátorovi, který jej ochránci postoupil
- na základě podnětu adresovaného některé z komor Parlamentu, která jej ochránci postoupila
- z vlastní iniciativy
- v roce 2015 **7541 podnětů** (64 % v působnosti), **891 šetření** (42 z vlastní iniciativy)
 - nejčastěji sociální zabezpečení (1293), stavby a regionální rozvoj (455), armáda, policie, vězeňství (399)

PODNĚT

- **každý** má právo obrátit se s písemným podnětem na ochránce ve věci, která patří do jeho působnosti podle § 1 odst. 1 a 2; podnět lze učinit také ústně do protokolu
- podnět nepodléhá poplatku
- musí obsahovat:
 - vyličení podstatných okolností věci (včetně sdělení, zda byla věc předložena jinému orgánu)
 - označení úřadu, popřípadě osoby, jíž se podnět týká
 - doklad, že úřad, jehož se podnět týká, byl vyzván k nápravě
 - označení stěžovatele
- ochránce podnět odloží, pokud nespadá do jeho působnosti
- ochránce podnět **může** odložit pokud: (a) nebyly ve stanovené lhůtě doplněny náležitosti, (b) je zjevně neopodstatněný, (c) od právní moci rozhodnutí/opatření/události uplynul více než rok, (d) věc je projednávána soudem nebo již byla soudem rozhodnuta, (e) věc již byla prošetřena a opakovaný podnět nepřináší nové skutečnosti

ŠETŘENÍ

- ochránce je oprávněn s vědomím vedoucích úřadů, a to i bez předchozího upozornění, vstupovat do všech prostor úřadů a provádět šetření spočívající v **nahlížení do spisů, kladení otázek zaměstnancům úřadu, rozmluvě s osobami umístěnými v zařízení**
- úřady jsou povinny poskytnout informace a vysvětlení, předložit spisy a jiné písemnosti, sdělit písemné stanovisko, provést ochráncem navržené důkazy, provést úkony dozoru
- pokud ochránce šetřením nezjistí porušení právních předpisů ani jiná pochybení (§ 1 odst. 1), **písemně o tom vyrozumí stěžovatele i úřad**
- zjistí-li porušení právních předpisů nebo pochybení → vyjádření úřadu (do 30 dnů) → náprava/závěrečné stanovisko ochránce s návrhem opatření k nápravě

ŠETŘENÍ

- opatření k nápravě (zejména):
 - zahájení řízení k přezkoumání rozhodnutí
 - úkony k odstranění nečinnosti
 - zahájení disciplinárního nebo obdobného řízení
 - zahájení stíhání pro trestný čin, přešupek nebo jiný správní delikt
 - poskytnutí náhrady škody nebo uplatnění nároku na náhradu škody
- úřad sdělí ochránci, jaká nápravná opatření provedl → pokud ne/nejsou dostatečná, ochránce vyrozumí nadřízený úřad nebo může informovat veřejnost
- jak probíhá šetření:
 - <http://www.ochrance.cz/stiznosti-na-urady/chcete-si-stezovat/jak-probiha-setreni-dalsi/>

PŘÍKLADY

- <http://eso.ochrance.cz/Vyhledavani/Search>
- Výroční zpráva (2015):
http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/zpravy_pro_poslaneckou_snemovnu/Souhrnna-zprava_VOP_2015.pdf

KONTROLA VYKONÁVÁNA NA ZÁKLADĚ PODÁNÍ OBČANŮ

STÍŽNOSTI (INDIVIDUÁLNÍ PODÁNÍ), PETICE (KOLEKTIVNÍ PODÁNÍ)

INDIVIDUÁLNÍ PODÁNÍ – STÍŽNOSTI

- kontrola realizovaná z iniciativy a za přispění občanů
- stížnosti – § 175 správního řádu:
- (1) Dotčené osoby mají právo obracet se na správní orgány se stížnostmi proti **nevhodnému chování úředních osob** nebo proti **postupu správního orgánu**, neposkytuje-li tento zákon jiný prostředek ochrany.
- (2) Podání stížnosti **nesmí být stěžovateli na újmu**; odpovědnost za trestný čin nebo správní delikt není tímto ustanovením dotčena.
- (3) Stížnost lze podat písemně nebo ústně; je-li podána ústně stížnost, kterou nelze ihned vyřídit, sepíše o ní správní orgán písemný záznam.

STÍŽNOSTI

- (4) Stížnost se podává u toho správního orgánu, který vede řízení. Tento **správní orgán je povinen prošetřit skutečnosti ve stížnosti uvedené**. Považuje-li to za vhodné, vyslechne stěžovatele, osoby, proti nimž stížnost směřuje, popřípadě další osoby, které mohou přispět k objasnění věci.
- (5) **Stížnost musí být vyřízena do 60 dnů** ode dne jejího doručení správnímu orgánu příslušnému k jejímu vyřízení. O vyřízení stížnosti musí být stěžovatel v této lhůtě vyrozuměn. Stanovenou lhůtu lze překročit jen tehdy, nelze-li v jejím průběhu zajistit podklady potřebné pro vyřízení stížnosti.
- (6) **Byla-li stížnost shledána důvodnou nebo částečně důvodnou, je správní orgán povinen bezodkladně učinit nezbytná opatření k nápravě**. O výsledku šetření a opatřeních přijatých k nápravě se učiní záznam do spisu; stěžovatel bude vyrozuměn jen tehdy, jestliže o to požádal.
- (7) Má-li stěžovatel za to, že stížnost, kterou podal u příslušného správního orgánu, nebyla řádně vyřízena, **může požádat nadřízený správní orgán, aby přešetřil způsob vyřízení stížnosti**.

KOLEKTIVNÍ PODÁNÍ – PETICE

- hromadné návrhy a stížnosti
- čl. 18 LZPS:
 - (1) Petiční právo je zaručeno; ve věcech veřejného nebo jiného společného zájmu má každý právo sám nebo s jinými se obracet na státní orgány a orgány územní samosprávy s žádostmi, návrhy a stížnostmi.
 - (2) Peticí se nesmí zasahovat do nezávislosti soudu.
 - (3) Peticemi se nesmí vyzývat k porušování základních práv a svobod zaručených Listinou.
- zákon č. 85/1990 Sb., o právu petičním
- §1/1: **Každý má právo sám nebo společně s jinými obracet se na státní orgány se žádostmi, návrhy a stížnostmi ve věcech veřejného nebo jiného společného zájmu, které patří do působnosti těchto orgánů (dále jen "petice").**
- podpisy více občanů, jejich počet není stanoven

KOLEKTIVNÍ PODÁNÍ – PETICE

- petice nesmí zasahovat do nezávislosti soudů
- petice nesmí vyzývat k porušování ústavy a zákonů, popírání nebo omezování osobních, politických nebo jiných práv občanů pro jejich národnost, pohlaví, rasu, původ, politické nebo jiné smýšlení, náboženské vyznání a sociální postavení, nebo k rozněcování nenávisti a nesnášenlivosti z těchto důvodů, anebo k násilí nebo hrubé neslušnosti
- státní orgán **musí petici přijmout** a je povinen **její obsah posoudit a do 30 dnů písemně odpovědět tomu, kdo ji podal anebo tomu, kdo zastupuje členy petičního výboru**. V odpovědi uvede stanovisko k obsahu petice a způsob jejího vyřízení.

LITERATURA A ZDROJE

- HENDRYCH, Dušan. *Správní právo: obecná část*. 9. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2016. Academia Iuris. ISBN 978-80-7400-624-1.
- PRŮCHA, Petr. *Správní právo: obecná část*. 8., dopl. a aktualiz. vyd., (V nakl. Doplněk 3.). Brno: Doplněk, 2012. ISBN 978-80-7239-281-0.
- SLÁDEČEK, Vladimír. *Zákon o Veřejném ochránci práv: komentář*. 2., podstatně přeprac. a rozš. vyd. Praha: C.H. Beck, 2011. Beckovy malé komentáře. ISBN 978-80-7400-158-1.
- Veřejná ochránce práv. Výroční zpráva 2015. Dostupné z:
http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/zpravy_pro_poslaneckou_snemovnu/Souhrnna-zprava_VOP_2015.pdf